
Tis Krimmeneel 12A

Paardendieven

door Peter van den Elsen

Paarden waren tot voor het uitvinden van gemotoriseerde voertuigen het voornaamste vervoer- en trekmiddel. Economisch gezien was de belangrijkheid van het paard navenant. Het stelen van paarden werd met name om die reden zeer zwaar aangerekend.

In het nu komende en in een volgend Gemerts Heem worden enkele voorvallen met betrekking tot paardendieven besproken.

1. Henrick van Berchem krijgt genade

In het jaar 1577 nam de dienstdoende schout Dirk van den Bogaart Henrick van Berchem gevangen. Henrick werd beschuldigd van het stelen of ontvoeren van drie paarden (1).

Aangezien Henrick van jeugdige leeftijd was en het de eerste keer was dat hij met de justitie in aanraking was gekomen, schonk Landkommandeur Hendrik van Ruyschenbergh de jongen genade.

In plaats van een langdurige gevangenisstraf kreeg hij nu de 'milde' straf opgelegd om "berrevoets in syn leinen kleiden achter dat H. Sacrament ein bernende (=brandende) Wasse Kertze, swaer van twee pont, te dragen". Bovendien moest Henrick van Berchem 50 cronen aan de Landkommandeur betalen. Deze 50 cronen werden aangewend ter lediging van de behoefte van de armen en voor de Latijnse School.

2. Huibert Jacobs van den Elsen beschuldigt Gerard Jochems van paardendiefstal

Dat de beschuldiging om voor een paardendief door te gaan zwaar werd opgenomen blijkt uit enkele processtukken die in 1650 werden opgemaakt (2).

In genoemd jaar werd het paard van Huibert Jacobs van den Elsen gestolen. Huibert wees Gerard Jochems als de paardendief aan. Gerard Jochems voelde zich ten onrechte beschuldigd en daagde Huibert voor de rechtbank, waar hij Huibert aanklaagde wegens laster.

De aanklacht luidde: dat Huibert Jacobs 's avonds op de 22e september 1650 "achter rugghe naer geseht heeft ende gedefauseert van dat hij soude hebben gestoolen het peerdt van den gedaeghde". Huibert Jacobs herhaalde deze aantijging meerdere malen in het bijzijn van verscheidene personen. De aantijging ging als een lopend vuurtje door Gemert. Het is dan ook niet verwonderlijk dat Gerard Jochems op straat werd nageroepen en vele malen werd uitgescholden voor "eene peertsdief".

Voor de rechtbank kon Huibert Jacobs van den Elsen zijn beschuldiging jegens Gerard Jochems niet nader bewijzen en 'in gespannen bancke' vroeg hij om vergiffenis en belofde aan de 'Armen tot Gemert' honderd rijksdaalders te betalen. En tot slot veroordeelde de rechtbank Huibert Jacobs ook nog tot het betalen van de proceskosten.

NOTEN:

- (1) Universiteit Tilburg, Brabantica bibliotheek, 26 D 138, Hfdst. L.
- (2) Huibert Jacobs is stamvader van de Gemertse familie Van den Elsen. Hij werd te Erp geboren en vestigde zich in 1641 te Gemert op de Verreheide en huwde met Jenneke Goort Bastiaens. Beide echtlieden overleden in 1683 op de Lodderdijk. Archief van de Abdij van Berne, Hfdst. II C 14, waarin het origineel van het processtuk zich bevindt d.d. 5-10-1650. En verder enkele afschriften, 19de eeuws, van de hand van Gerlacus van den Elsen.